דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר. הקשה ה"ר יעקב דאורליינ"ש ז"ל כו דם מיה ועוף דטעווים כיסוי לא יהיו מכשיריס לכיון דטעווים כיסוי לא חשיב נשפך כמים דאמרינן בפ' כיסוי הדם (חולין פד: ופס) אמריתו מיה בכלל בהמה לסימנים אימא נמי בהמה בכלל מיה לכיסוי ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים אלמא דם מיה[א] לא חשיב נשפך כמים ולאו פירכא היא דכל דם הנשפך כמים לארץ ואין צריך לקבלו בכלי כגון דם מיה הוקש למים לענין הכשר וגם לענין כיסוי היה ראוי להקישו למים כי לאו דגלי קרא להדיא[ב]: **מדרבנן** ודלא כרבי יוסי בן יועזר. ה"מ לאוקמא מדאורייתא וכמ"ד טומאת משקין דאורייתא אלא איתא לאוקמא מדרבנן וסבר אמי תנא מאי נעמא הכשר כמו שאמר רב[ג]: **על הבשר.** [ד]בפ' כילד צולין (לקמן עח.) אמרינן לר"א דאמר יש דם אע"פ שאין בשר הניין מרלה על מרלה אלא בשר הניין מרלה על מרלה אלא לאקבועי בפגול[ה] ולאפוקי מידי מעילה[ו] ולא כפ"ה דפי' דלא אמ' אלא כר' יהושע: **ה"ג ר"ת אם עון פיגול הוא נושא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה.** דהכי איתא במסקנא בהדיא בפ"ב דזבחים[מ] דדרים תרוייהו מחד קרא אריבה דפרשת צו[ז] וריש דקרא דכתיב ביום השליש מוקי למחשב לאוכלו חוץ לזמנו וסיפא במחשב לאוכלו חוץ למקומו ובפ"כ אחאי קרא דלו איתא אחי גירסא ורש"י הגיה איפכא על פי מ"כ דפרש' קדושים דאחי דרים מקרא זוטא ואותה ברייתא' נשנית לפי מה שרגה הגמרא בזבחים בתחל' ללמוד[ח] חוץ למקומו מקרא זוטא דקדושים[ט] ולכל הפי' ק"ק אמאי נקט עון פיגול בריש[י] : **הא** אינו נושא אלא עון טומאה שהותרה **מכללה.** תימה לר"ת למ"ל שהותרה מכללה תיפוק ליה דליכא לאוקמא לקרא אלא בהכי כדמפרש אי עון פיגול וכו' ואור"ת[יא] משום ד

ואמר רב. לקמן: **אישתבש כהני.** שטהרו רביעי בקודש. אלמא יין ושמן דמשקי בית מטבחיא נינהו ומיטמאו ואי טומאת משקין דרבנן הא אמרת דלא גזור עלייהו ואי נמי בטומאות דרבנן קא בדיק להו חזי לכהני וכבר נגזרה טומאה על המשקין בימי חגי הנביא שהיה מאנשי כנסת הגדולה קשיא לרב דהא אמר דכן ממש וכ"ש אי בדאורייתא קא משתעי קשיא לרב והא ליכא למימר מדרבנן ודלא כיוסף בן יועזר דאקרא לא פליג דמשמע דאית עלייהו טומאה אי דאורייתא אי דרבנן: **מידי הוא טעמא אלא לרב.** כלום אתה מקשה אלא לרב רב לא קשיא ליה האי לעולם חזי בדרבנן בדיק להו וכבר נגזרה גזירת טומאה על המשקין ולרב אליבא דיוסף בן יועזר לא מיקשי דרב משקי בי מטבחיא תני בעדותו של יוסף משקה המטבחים דם ומים אבל משקה מדבחיא היין והשמן שהם משקה המזבח גזרו רבנן טומאה עליהו והיינו דבסדר טומאות דהאי קרא איכא אוכל מטמא אוכל ומשק' מטמא משקה דמדרבנן טומאה עושה כיולא בה: **מי רביב וגגע בנפו.** אל הלחם דמשמע שהשרץ נגע בלחם דלחם הוי ראשון מה שנגע בכנפו נגע בלחם דה"ל לחם שני: **טמא נפש.** קס"ד טמא מת שהוא אב הטומאה כשרץ: **בגל אלה.** כסדר שפירשנו טמא מת בלחם ולחם בגזיד וכו': **מדהכא לא אישתבש.** דאמרו ליה רביעי טמא כדכתיב ואיתמרו יטמא הכא נמי לא אישתבש ואיתו במה שנגע בכנפו אמר להו דה"ל שמן חמישי ומשום הכי אמרי ליה טהור אלא לרב דאמר גבי שרץ נמי רביעי בעא מייניהו מאי שנא דאמרו ליה טהור: **בקיאין הן בטומאת מת.** ויודעים שהשלישי עושה בה רביעי ולא היו בקיאין בטומאת שרץ וסברין שאין שלישי עושה בה רביעי: **רבינא אמר.** לא היו בקיאין ברביעי בקודש כלל וגבי מת שלישי בקודש בעא מייניהו דהאי טמא נפש דקרא לאו טמא מת אלא מת ממש כלומר טומאת נפש ומת אבי אבות ולחם אב וגזיד ראשון ויין שני ושמן שלישי: **ויען חגי ויאמר וגו'.** סיפיה דקרא וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא: **בשלמא לרב.**

רביעי בקודש **בעא** מייניהו. פ"ה דנגע בכנפו היינו שרץ אל הלחם והלחם אל הגזיד וכו' [א] וקשה לר"ת דמאי שנא דואל כל מאכל יהיה פירוש או אל כל מאכל יותר מכולם [ב] ועוד למה דחק שמואל לתרץ במה שנגע בכנפו לימא אל כל מאכל דוקא [ג] ועוד למה קורא הכתוב לשרץ כנף ועוד דמפרש [ד] רבינא התם רביעי בקדש הכא שלישי שהלחם נעשה אב הטומאה [ה] כשנוגע במת [ו] והא קיימא לן בהמפלת (נדה כח:) [ז] דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה [ח] מיהו יש לומר דאין נעשה אב הטומאה היינו דווקא לטמא אדם וכלים אבל לאוכלין ומשקין נעשה אב הטומאה ומפר"ת [ט] דהשרץ נגע בכנף [י] ונעשה ראשון והכנף אל הלחם או אל הגזיד ומד מהנך אל היין או אל השמן הרי שנשה ואל כל מאכל הרי ארבעה ונקט סדר כנף מאכל משקה מאכל דלא בעי למינקט שיעשה כיולא בו ולשמואל דייק מדכתיב בכנפו [יא] הרי חמש והשתא אתי שפיר לרבינא דאמר הכא שלישי שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה כדין כל הכלים: אבל

ואמר רב אישתבש כהני מידי הוא טעמא אלא לרב רב משקי בית מטבחיא תני אבל משקי בי מדבחיא מטמא גופא רב אמר אישתבש כהני ושמואל אמר לא אישתבש כהני רב אמר אישתבש כהני רביעי בקדש בעא מייניהו ואמרו ליה טהור ושמואל אמר לא אישתבש כהני חמישי בקדש בעא מייניהו ואמרו ליה טהור בשלמא לרב היינו דכתיב ארבעה [1] לחם וגזיד ויין ושמן אלא לשמואל חמשה מנא ליה מי כתיב וגגע כנפו [1] וגגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו תא שמע [2] ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא בשלמא לשמואל מדהכא לא אישתבש התם נמי לא אישתבש אלא לרב מאי שנא הכא דאישתבש ומאי שנא התם דלא אישתבש אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה בקיאין הן בטומאת מת ואין בקיאין הן בטומאת שרץ רבינא אמר התם רביעי הכא שלישי ת"ש [3] ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וגו' בשלמא לרב היינו דכתיב טמא אלא לשמואל אמאי טמא איתמוהי קא מתמה והא וכן כל מעשה ידיהם כתיב אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי מתוך שקלקלו את מעשיהם מעלה עליהם הכתוב כאילו הקריבו בטומאה גופא רב תני משקי בית מטבחיא ולוי תנא משקי בי מדבחיא ללוי הניחא אי סבירא ליה כשמואל דאמר [ט] דכן מלטמא טומאת אחרים אבל טומאת עצמן יש להן משכחת לה דנגעי כולהו בראשון אלא אי סבר לי' כרב דאמר דכן ממש היכי משכחת לה על כרחך כשמואל סבירא ליה ולשמואל הניחא אי סבר לה כרב דתני משקי בית מטבחיא אבל משקי בי מדבחיא אחריני נמי מיטמאו רביעי הוא דלא עביד חמישי הא שלישי עביד רביעי אלא אי סבר ליה כלוי דתני משקי בי מדבחיא מאי איריא רביעי דלא עביד חמישי אפילו שני ושלישי נמי לא עבדי על כרחיך כרב סבירא ליה תניא כוותיה דרב תניא כוותיה דלוי תניא כוותיה דלוי הדם והיין והשמן והמים משקי בי מדבחיא שנטמאו בפנים והוציאן לחוץ טהורין נטמאו בחוץ והכניסן בפנים טמאין איני והאמר רבי יהושע בן לוי משקי בי מדבחיא לא אמרו דכן אלא במקומן מאי לאו למעוטי נטמאו בפנים והוציאן לחוץ לא למעוטי נטמאו בחוץ והכניסן בפנים והא במקומן קאמר הכי קאמר לא אמרו דכן אלא שנטמאו במקומן תניא כוותיה דרב הדם והמים משקי בית מטבחיא שנטמאו בין בכלים בין בקרקע טהורין רבן

1. הֵן יְשֵׁא אִישׁ בְּשַׂר קֹדֶשׁ בִּכְנַף בִּגְדוֹ וְנָגַע בִּכְנָפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנָּזִיד וְאֶל הַיָּיִן וְאֶל שֶׁמֶן וְאֶל כָּל מַאֲכָל הֲיִקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא: חגי ב יב
2. וַיֹּאמֶר חַגַּי אִם יִגַּע טֻמֵּא נֶפֶשׁ בְּכָל אֵלֶּה הֲיִטְמָא וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא: חגי ב יג
3. וַיַּעַן חַגַּי וַיֹּאמֶר כֵּן הָעָם הַזֶּה וְכֵן הַגּוֹי הַזֶּה לְפָנַי נְאֻם יְיָ וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ שָׁם טָמֵא הוּא: חגי ב יד

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רביעי בקודש וכו' **והא** קיי"ל בהמפלת. סס לא מזכר כלום מזה וע"ל כדמוכח סוף ערוכין קד ע"ב עי' ב"ק כה ע"ב תוס' ד"ה וקמייתי: **בא"ד** מיהו י"ל. עי' טורי אבן חגיגה כג ע"א ד"ה מת ממוב:

מוסף תוספות

א. דלחם חשיב תרי. תוס' הרא"ש. ב. אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל השמן שהוי דוקא זה וזה. סס. ג. דומיא דהני דהשמן נגע אל כל מאכל והשתא איכא חמישי. תוס' ר"פ. ד. לקמן במילתיה דרבינא. תוס' הרא"ש. ה. אבל אידך קשיין. מי' הר"ן. ו. ונראה לר"ת למנות כל האוכלין לבד וכל המשקין לבד וסידרא דקרא הכי הוא בשר קדש היינו שרץ. תוס' הרא"ש. ז. ממש שהיה נוטא בו את השרץ. תוס' שאנץ. ח. דמשמע מה שנגע בכנפו. מי' רבינו דוד. דהו"ל למיכתב וגגע כנפו. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

ואמר רב אישתבוש כהני, כלומר טעו הכהנים באמרם כי כל אלו כולם הזכורים לא נטמאו. מכלל דטמאין הן, מכלל דרב סבר כי היין והשמן שהן משקין ומטמאין ואיך אמר דכן ממש. ופרקינן **מידי הוא טעמא אלא לרב,** כלומר תקשה אלא דרב אדרב, הא בהדיא תני רב משקה בית מטבחיא דכן, והן המים והדם כדבעינן למימר קמן, אבל משקה בית מדבחיא, כגון היין שמנסכין על המזבח והשמן שמקריבין עם הקמצין מיטמאין. ולא אמר רב שהן דכן אלא מטמא, וטעו הכהנים שאמרו אין מטמא. **וכשהזכרנו** דברי רב דאמר אישתבש כהני הוצרכנו לבאר טעמו, לפיכך אמרנו גופא רב אמר אישתבוש כהני שהשיבו על מגע רביעי בשלישי בקדשים שהוא טהור ואינו אלא פסול, ושמואל אמר חמישי בקדש בעא מייניהו חגי הנביא והשיבוהו כהלכה טהור. **בשלמא לרב** משכחת לה מן המקרא כי רביעי שאל חגי הנביא מן הכהנים, שנאמר הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו שנגע בו שרץ, ונגע הבשר בכנף בגדו הטמא, ונגע עוד הבשר בלחם או בנזיד או ביין או בשמן, ונגעו אלו אל כל מאכל. נמצא הכנף של בגדו שנגע בשרץ ולד ראשון, כי השרץ הוא אב, ונמצא הנוגע בו ולד ראשון, והבשר שנגע בכנף ולד שני, ואלו הלחם והנזיד והמשקין הללו שנגעו בבשר ולד שלישי, והמאכל שנגע באילו נמצא ולד רביעי. ושאל ואמר להם היקדש המאכל או לאו, וטעו והשיבו לא קדש, כלומר לא נפסל המאכל, והמוכיח שעל המאכל לבדו שאלם באמרו היקדש לשון יחיד, ולא אמר היקדשו דמשמע דברים הרבה. ושמואל אמר חמישי שאלן, ודייק מזה הכתוב שכתב בכנפו שמביא מגע דבר אחר באמצע יתר מאלו הארבעה שהזכרנו לעיל. שנמצאו חמשה דברים ולדברי הכל החמישי בקדש טהור, ולפיכך אמר לא אישתבוש כהני. **ומותבינן** מהאי קרא עליה דרב. **ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא.** פירוש אילו כולן באו מכח כנף הבגד שנטמא בשרץ, וחזר שאלן אם תהיה הכנף טמאה טומאת נפש. ונגע בו הבשר, נעשה בשר ולד ראשון, כי הטמא נפש הוא אב, דתנן אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת וכו', ונגעו הלחם והנזיד ושאר המשקין בבשר, ונגע המאכל בלחם או באלו המשקין, שנמצא הבשר ולד ראשון, והלחם והללו ולד שני, והמאכל והנזיד ושאר המשקין ולד שלישי, נמצאו כמו שאמר רבינא בטמא מת שלישי בעא מייניהו. ו) ולשמואל שאמר במה שנגע כנפו

רבינו חננאל (המשך)

שמכניס בין הכנף לבשר דבר אחר, הנה ארבעה ולדות והן טמאין שלישה והרביעי פסול. נמצא לדברי שמואל דלא אשתבוש כהני לא בראשונה ולא בשניה. אלא לרב אמאי טעו בראשונה ולא באחרונה. ופריק בקיאין הן בטומאת מת כי הרביעי בטמא מת פסול הוא בקדש, ואין בקיאין הן בטומאת שרץ, אינם יודעים כי יש רביעי בטומאת שרץ, אלא היו אומרים רביעי אינו טמא בטמא שרץ. **בשלמא לרב** דאמר אשתבוש כהני ואמרו על הטמא טהור, היינו דמיקל להון חגי הנביא ואשר יקריבו שם טמא הוא. כלומר מקריבין הטמא שהוא רביעי, ואומר כי טהור הוא, ואינם יודעים כי טמא הוא. אלא לשמואל דאמר חמישי בעא מייניהו, ובקיאין הן בטומאות, למה אומר להם כי מה שמקריבין טמא הוא. ודחינן שמואל אתמוהי קא מתמה הנביא ואומר וכי אשר יקריבו שם טמא הוא, חס ושלום אינו טמא. ואקשינן עליה וכי בשבחם מדבר והלא מוכיחם, שנאמר וכן כל מעשה ידיהם, מכלל שכל מעשיהם רעים הם. ושנינן הכי קאמר הואיל ומעשיהן מקולקלין ואשר יקריבו אינו לרצון כאלו טמא הוא. ומצאנו בתלמוד ארץ ישראל בסוף מס' סוטה קרוב לזה הפירוש, מיהו פירשנו מה שקבלנו וכתבנו מה שמצינו. ירושלמי תמן אמרי' שתי שאלות שאל חגי הנביא את הכהנים, באחת השיבו כראוי ובאחת שלא כראוי, הן ישא איש בשר קדש וגו', כנף תחלה, בשר קדש שני, לחם ונזיד שלישי, יין ושמן וכל מאכל רביעי. רביעי בקדש בעא מייניהו, ואמרו לא, לא השיבו כראוי שהרביעי בקדש פסול. ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה ויטמא הכהנים ויאמרו יטמא. אם תהיה הכנף טמא נפש ונגעה בכל אלו יטמא, ויענו הכהנים ויאמרו יטמא השיבו כראוי. ואמרו משמא דר' יוחנן קודם שגזרו רביעי בקדש שאלם ובשתים כראוי השיבוהו. **העיד על איל קמציא.** פירוש איל קמציא דכי, שם ממין חגב שהוא טהור. **משקה בית מטבחיא.** המים שמדיחין בהן (הקרקבנים) [הקרביים] בבית המטבחים, רב היה שונה עדות זו שהעיד יוסף בן יועזר משקה בית מטבחיא דכן, והן המים והדם והן המצויין תמיד בבית המטבחים. ולוי היה שונה דברי יוסף בן יועזר משקה בית מדבחיא, והן הדם והמים והיין והשמן, הדם נזרק והמים מתנסך וכן היין, והשמן קרב עם הקמצים. ולוי סבר לה כשמואל דתני דכן מלטמא אחרים, אבל טומאת עצמן יש בהן, ומוקמינהו למאכל דאמרו הכהנים לחגי כי הוא טמא, לאו דנגעו ביין ושמן, ולא עליו אמרו טמא, אלא על מאכל דנגע בכנף בגדו ומשום הכי אמרו טמא. ורב ושמואל לא חלקו אלא במשקה בית מטבחיא שהן הדם והמים, שזה אומר דכן ממש וזה אומר דכן מלטמא אחרים, אבל ביין ובשמן הכל מודים דאחריני נמי מטמא. מדפירש שמואל חמישי בעא מייניהו ואמרי טהור מכלל שהרביעי והוא המאכל הבא מכח היין והשמן טמא הוא שנטמא ממגעם. **תניא כלוי הדם והמים והיין והשמן משקה בית מדבחיא שנטמא בפנים וכו'.** ואע"פ שיצאו לחוץ בטהרתן הן עומדין. ותניא כרב הדם והמים משקה בית מטבחיא שנטמאו בין בקרקע ובין בכלים טהורין.

ו) דברי רבינו ל"ע הא גם בשאלה זו שאל רביעי בקודש וכמו שמסיק בעצמו ושיאך פי' בדברי המקשן כרבינא דשלישי בעי מייניהו ומצוה לישב.

אבל דם לא. [9]וא"ת אדרבה בדם יש לטהר טפי אפי' בכלים דדם קדשים לא איתקש למים כדאמרי' לעיל שאינו נשפך כמים אין מכשיר וי"ל דהכי פי' אבל דם היכא דמטמא כגון דם חולין או בעלי מומין [א] או זבח שנפסל [ב] לו: **אלא** דהוי רביעית דחזי להטביל בהו מחטין וצינורות. מכאן אומר ר"י שיש לדקדק דמקוה שכולו שאוב אינו פסול אלא מדרבנן דמשקין בית מטבחיא שהן דכן ע"כ הן שאובין מדמפליג בין דם למים ולא מפליג בין שאובין למחוברין [ג] ואמר דחזי להטביל בהו מחטין וצינורות ועוד תניא בתוספתא דמסכת מקוואות (פ"ב) מקוה שהגיהו ריקן ומצאו מלא כשל [ד] והיינו משום דספיקא דרבנן לקולא [ה] וריקן נמי משמע שלא היה בו כלום מדלא קאמר שהגיהו חסר והא דתניא בת"כ אך מעין ובור יכול אפילו מלא בכתף תלמוד לומר מעין מה מעין בידי שמים אף [מקוה בידי שמים י"ל דאסמכתא בעלמא [ו] הוא ואם תאמר כיון דכולו שאוב כשר מדאורייתא אמאי גזרו רבנן בשאיבה כלל [ז] ויש לומר דגזרו שאיבה אטו דילמא אתי לאטבולי במנגא דבתוך הכלי ודאי אסור לטבול מדאורייתא [ח] ע) ואור"י דכי נמי בטלו רביעית דמקוה [ט] מכל מקום כל שהוא דמעין לא בטלו [ט] מדתנן בת"כ דמעין מטהר בכל שהוא והמקוה בארבעים סאה והא דמקוה במ' סאה היינו לגבי דביטלו רביעית [י] ואפילו הכי קתני דמעין מטהר בכל שהוא הקשה ר"י בשם הרב רבינו שלמה דאמר בפרק חומר בקודש (חגיגה כב.) גבי מקוה שחלקו בסל תדע דבעי' כשפופרת הגוד דהא ארעא חלחולי מחלחלא ובעינן ארבעים סאה במקוס אחד וארעא חלחולי מחלחלא לא שייך אלא במעין [יא] ובעינן ארבעים סאה במקוס אחד והתם מיירי בדבר שכל גופו עולה בפחות דאם לא כן מה ראיה לריך [יב] [6]: ה"ג **נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו.** וכן גרס רש"י ואף על גב דכל כלי שטף נמי דינו כן [יג] מכל מקוס נקט כריס וכסתות ושקין ומרלופין משום דרבי מאיר פליג בהני דווקא דקתני סיפא רבי מאיר אומר כל שיש לו תוברלות יש לו אחוריס ותוך ושאין לו תוברלות וכו' [יד] תוברלות פירושו תפירות שפה לפיהן סביב כעין מכנסיס דאז אין מהפכין אותן להשתמש בצד אחר ויש לו דין אחוריס ותוך לענין שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו כמו שאר כלי שטף: הא

[6](רבן) שמעון אומר בכלים טמאין בקרקע טהורין א"ר פפא אפילו למ"ד טומאת משקין דאורייתא משקי בית מטבחיא [א]הלכתא גמירי לה א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא ואלא הא דאמר ר"א [ב]אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד [ג](יוסף) בן יועזר איש צרידה על משקי בית מטבחיא דכן ואי הלכתא גמירי לה מי גמרינן מינה א"ל רבינא לרב אשי והא ר"ש דאמר טומאת משקין דאורייתא [ד]דתניא ר' יוסי ור' שמעון אומרים לכלים טהורין לאוכלין טמאין והכא קאמר [ה](רבן) שמעון בכלים טמאין בקרקע טהורין ואי הלכתא היא מה לי בכלים מה לי בקרקע קשיא אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין לא שנו [ו]אלא מים אבל דם לא ומים נמי לא אמרן אלא דהוי רביעית [ז]דחזי להטביל ביה מחטין וצינורות אבל [ח]לא הוי רביעית טמאין: אמר מר רבי יהודה אומר לכל טמא למימרא דסבר רבי יהודה טומאת משקין לטמא טומאת כלים דאוריית' [ט]והתנן [י]כל הכלים שיש להן אחורים ותוך כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו א"ר יהודה [יא]במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין אבל נטמאו מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו ואי סלקא דעתך טומאת משקין לטמא כלים דאורייתא מה לי נטמא מחמת משקין מה לי נטמא מחמת שרץ אמר רב יהודה אמר שמואל חזר בו ר' יהודה רבינא אמר לעולם לא הדר הא במשקין הבאין מחמת ידים הא במשקין הבאין מחמת שרץ אי הכי אדתני במה דברים אמורים שנטמאו מחמת משקין ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים במשקין הבאין מחמת ידים אבל במשקין הבאין מחמת שרץ נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא חזר בו רבי יהודה איבעיא להו מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה או דילמא לגמרי הדר ביה כרבי מאיר אמר רב נחמן בר יצחק תא שמע [מ]פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא[נ] [י]רבי יהודה אומר בטלו

[ס]רבן [ע] שמעון אומר בכלים טמאין. רבן [פ] שמעון לטעמיה דאמר לעיל טומאת משקין דאורייי' ואפי' לטמא אחרים כדתניא גבי קפק משקה לטמא אחרים רבן [צ] שמעון אומר באוכלין טמא [קז.] הלכך במשקי בית מטבחיא לא מצו רבנן לטהורינהו: **בקרקע טהורין.** ולקמן מתרגם ליה אמיס ודאיכא רביעית דאיכא תורת מקוה עלה למחטין וצינורות דמדאורייתא לא מקבלי טומאה כדכתיב (ויקרא יא) מקוה מים יהיה טהור ורביעית הוי מקוה מדאוריית' דכי כתיב ארבעים סאה באדם הוא דכתיבי דנפקא לן [ק] מאת כל בשרו [ר] מים שכל גופו עולה בהן אבל לכלים קטנים אין צריך אלא כדי שיתכסו במים ובליר מרביעית גמרא גמירי לה דלא חשיב למיהוי מקוה וכיון דבעלמא מדאורייתא לא מיטמו ורבנן הוא דבטלו רביעית דמקוה שלא יטבילו כלים בפחות מארבעים סאה כדאמרינן בגזיר (דף לח.) עשר רביעיות הן ופרכינן והא איכא רביעית דמקוה ומשנינן בר מינה דההיא דבטלו רבנן בפרק שלשה מינין ותניא נמי [ש] זה הכלל כל שאדם טובל בו ידיים וכלים טובלי' בו וגזרו טומאה אף על המשקין שבקרקע כל כמה דהוי בליר מארבעים סאה והכא גבי מטבחיא אוקמוה אדאוריית' וטהורים: **הלכתא גמירי לה.** מסיי דלא מיטמאו: **מי גמרינן מינה.** דטומאת שאר משקין לאו דאוריית' הא אמרת אפילו היא דאוריית' גמירי בהני דטהורין והיכי מייתי רבי אליעזר [ת] טעם למילתיה מהכא: **והא רבי שמעון.** דמשום דסבירא ליה טומאת משקין דאורייתא קאמר הכא בכלים טמאין משום דבשאר משקין דאורייתא ובקרקע הוא דטהורין משום דגבי שאר משקין דרבנן אלמא לאו הלכה למשה מסיי הוא וקשיא לרב פפא דאי הלכתא היא מה לי בכלים דגבי שאר משקין דאורייתא מה לי בקרקע: **קשיא** גרסינן. הא דרב פפא לאו מילתא היא וכי אמרה לאו אדעתיה ולא היה זכור למשניות הללו: **א"ר פפא הא דאמרת.** לרבי שמעון בקרקע טהורין לא שנו אלא מים דאיכא דם מקוה עליהן במחובר: **אבל דם.** אין בו חילוק בין קרקע לכלים דטומאה דידיה דאוריית' אף בקרקע ולר"ש כי איתמר דבן דיוסף בן יועזר אמיס לחודייהו איתמר דהוי רביעית כדפרשינן: **ליגורות.** שטווין בהם זהב: **אבל ליה בהו רביעיה.** דמדאוריית' לא חזו למקוה ומדאוריי' טמאין אף במחובר ה"נ טמאין

ודקיימא לן שיעור טומאת משקין ברביעית [ת] הני מילי לטומאה אחרים אבל לעצמן טמאין בכל שהן כדתנן בטהרות (פ"ג מ"ג) ומייתינן לה בגמרא דכל שעה (לקמן לג:) טמא מת שסחט כו' כיון שיצתה טפה ראשונה נטמאת בכבילה: **אמר מר רבי יהודה אומר.** גבי קפק משקה לטמא אחרים לכל טמא [לעיל טז.] ואפילו לכלים אלמא ודאי נגיעתן מטומאת כלים מדאורייתא מדמטמיין קפק דידהו: **שיש להם אחוריס ותוך.** שראויין להשתמש בהן בתוכן ובאחוריהן: **מרלופין.** של עור: **שנטמאו** [א] **במשקין.** דטומאתן לאו דאוריית' לכלים ורבנן הוא דגזור בהו משום משקה זב וחבר שהן אב הטומאה ועבדי בהו רבנן היכירא שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו כי היכי דלידעו דהך טומאה לאו דאוריית' דלא נשרפו עליה תרומה וקדשים כדאמרינן בבכורות (דף לח.) בעבדותו של חזקיה אבי עקש: **אבל מחמת שרץ.** דטומאתן דאוריית': **חזר בו ר' יהודה.** מההיא דלעיל: **הא במשקין הבאין מחמת ידים.** שגזרו חכמים טומאות שניות על ידים שתם וגזרו עליהן שיטמאו משקין להיות תחלה וההיא דרבנן הוא: **אי הכי הא דתני אבל נטמאו מחמת שרץ וכו'.** דלא אשכח נטמא תוכו אלא בנגעו בשרץ עצמו ליטמעינן אפילו משקין: **אבל באוכלין כרבי יוסי ורבי שמעון סבירא ליה.** דמשקין מטומאין אוכלין מדאוריית': **כרבי מאיר.** דאמר לא מיטמא אפי' אוכלין אלא מדרבנן: **פרה.** של זבח או של חולין: **ששתתה מי חטאת.** ושחטוה בעודן במעיה: **בשרה טמא.** שמקבלת טומאה מהן דמי חטאת מטמאין אפי' אדם וכלים כדכתיב (במדבר יט) והנוגע במי הנדה וגו': בטלו

רבינו חננאל

ר' שמעון אומר נטמאו בקרקע טהורין בכלים טמאים. סוגיא דשמעתא רב סבר עיקר טומאת משקה מדרבנן, ומשקי בית מטבחיא אוקמינהו בדאורייתא דכן ממש, ולא גזרו בהו כלל. ושמואל סבר טומאת משקין לעצמן מדאורייתא, לטמא אחרים מדרבנן, ובמשקה בית מטבחיא לא גזרו לטמא אחרים. אמר רב פפא אפילו למאן דאמר טומאת משקין דאורייתא משקה בית מטבחיא דכן הלכתא גמירי לה הכי. ואקשי עליה רב הונא בריה דר' נתן [מר'] אליעזר דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי העיד כו', ואי הלכתא היא מהלכתא מי גמרינן, ולא מצא רב פפא תשובה ולא דחינן ליה, דהא לא עלתה בתיובתא. אבל הא דאמר רבינא והאמר ר' שמעון דאמר טומאת משקין דאורייתא, דתניא ר' יוסי ור' שמעון אומרים לאוכלין טמאים לכלים טהורין, וקתני הכא בכלים טמאים בקרקע טהורים, ואי הלכתא גמירי לה מה לי בכלים מה לי בקרקע. [6] הא פירקה רב פפא ואמר הא דאמר ר' שמעון בקרקע טהורין לא אמרן אלא במים שיש בהן כדי רביעית דחזו לאטבולי בהו מחטין וצנורות, כגון מקוה מים שהוא טהור, אבל אין בהן כדי רביעית לא וזהו שאמר רב פפא בזבחים כדגרסינן בשחיטת קדשים פ"ב. מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן סאה ונטל סאה הרי זה כשר, ואמרינן משמיה דר' יוחנן עד רובו, אמר רב פפא ואם קדח ממנו רביעית מטבילין בו מחטין וצינוריות דמהכשרא דמקוה קא אתו. אמר מר ר' יהודה אומר לכל טמא, כלומר בין ליטמא בין לטמא בין לכלים בין לאוכלין. ואקשינן וכי ר' יהודה אית ליה טומאה למשקין מדאורייתא כלל [6]. והא תניא כל הכלים שיש להם אחורים ותוך, כגון הכרים והכסתות והשקין והמרצופין שיש להם אחוריים. שפעמים ישן עליהם, ויש להם תוך שפעמים טוענן בתוכם. כגון אלו נטמא גבן לא נטמא תוכם נטמא תוכם נטמא גבן לא נטמא [נ"א: לא נטמא] גבן, אמר ר' יהודה במה דברים אמורים בטומאת משקין, כלומר שהיא מדרבנן שאין טומאתן מן התורה, אבל טומאת שרץ נטמא גבן נטמא תוכן נטמא גבן, הא אשכחן לר' יהודה דשני ליה בין טומאת משקין לטומאת שרץ, ואי טומאת משקין נמי דאורייתא היא מה לי טומאת משקין מה לי טומאת שרץ כולה טומאה דאורייתא היא. ואמרינן חזר בו ר' יהודה ואמר אין למשקין טומאה מדאורייתא, ואע"ג דאמר רבינא לעולם לא הדר ביה, ואוקמה להאי דתני ר' יהודה לכל טמא במשקין הבאין מחמת שרץ, והא דתני נטמא גבו לא נטמא תוכו במשקין הבאים מחמת ידים, נדחו דבריו ועמדה השמועה ש"מ הדר ביה. **איבעיא להו** מכלים הדר ביה ואמר המשקין אין מטמאין את הכלים מן התורה אלא מדרבנן. אבל באוכלין כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה דאמרי לאוכלין טמאין, או דלמא לגמרי הוא דהדר כר' מאיר דאמר לטמא אחרים טהורין. ת"ש פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא מעת לעת. ר' יהודה אומר בטלו במעיה. ואי ס"ד דסבר ר' יהודה דיש טומאה למשקין באוכלין, וכי בהאי כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה, נהי דלא מטמיא טומאה חמורה כאב לטמא במשא כאשר עיקר מי חטאת ותורתם, שהן מאבות הטומאה ומטמאין אדם במשא וכלים וכל שכן אוכלין. כדתנן למעלה מהן נבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזיה שמטמאין האדם במשא לטמא בגדים, טומאה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מרלופין של עור שנטמאו מחמת משקין:

גליון הש"ם

ברש"י ד"ה אבל לית בהו רביעית וכו' הנ"מ לטמא אחרים. עי' לעיל יד ע"א תוד"ה דאיכא משקין: **תוס' ד"ה אבל דם לא.** תמוה לי במה דפשיטא להו לתוספתא דבדם ליכא טומאה דאוריי' ומדמנו טומאה להכשר והא לעיל דף טז ע"ב אמרינן ת"ש ונשא אהרן וכו' מאי לאו טומאת דם הרי דדם טמא מדאוריי' וכך מצולר מדברי תוס' שם ד"ה מדרבנן הוא מלי לאוקמי מדאורייתא וכמ"ד וכו' הרי דס"ל דלמ"ד דטומאת משקין דאוריי' גם דם קדשים טמא דאוריי' וצע"ג:

מוסף רש"י

לכלים טהורין. אם טולד ספק זה בכלים, כגון משקין טמאים שנשפכו לבין הכלים, ספק נגעו ספק לא נגעו, טהורין, דקסברי משקין אין מטמאין כלי אלא מדרבנן ועל ספיקו לא גזרו (לעיל טז.). לאוכלין טמאין. אם טולד ספק זה באוכלין, כגון משקין טמאין שנשפכו לבין הכלכלות ספק נגעו ספק לא נגעו, טמאין, דקסברי משקין טמאין אוכלין מדאוריי', הלכך ספק נמי בכשות היחיד טמא (שם).

מוסף תוספות

א. שנשחטו בעזרה. תוס' שאנן. ב. דחשיב משקה מדאורייתא. אם. ג. וסתם משקין בית מטבחיא נמי שאובין הם. תוס' ב"ב סו. ד"ה מכלל. ד. מפני שזה ספק מים שאובין למקוה. תוס' ב"ב אם. ה. וליכא למימר דלאו בכולו שאוב איירי אלא כשהיה בו מים אך שהיה חסר. דריקן. תוס' אם. ו. כמו כמה דרשות דתורת כהנים. אם. ועי' תוס' הרא"ש כאן שמביא ממה דוגמאות. ז. והא לא אתי לידי חוברבה. תוס' שאנן. ח. דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן בקרקע. תוס' ב"ב אם. ט. ויכול

ט) מדברי רבינו נראה דלא גרס בגמ' קשיא ואפשר דלה רמז רש"י קשיא גרסינן לאפוקי מגי' הר"ת. ג) ר"ל לטמא את הכלים וכן במסקנא דאמר דחזר בו ר"י ואמר דאין למשקין טומאה דאורייתא ר"ל לטמא את הכלים.

ז) [ל"ל רבין], ב) [נעיל טז. וש"נ], ג) [ל"ל ר' יוסי], ד) [נעיל טז.], ה) [ל"ל רבין], ו) [עי' תוס' ע"ז עה: ד"ה מים שהגדה כו'], ז) כלים פכ"ה משנה ג עי' ר"ש שם, ח) פרה פ"ט [מ"ה], ט) [מעת לעת], י) [ל"ל רבין], כ) [ל"ל רבין], ל) [לקמן קט.], מ) [ויקרא טו], נ) תוספתא מקוואות פ"א ה"ו, ס) בס"א: אלעזר, ע) [וע' תוס' ב"ב סו. ד"ה מכלל], פ) [כדאיתא מיר לח.], צ) [ועי' תוס' מיר לח. ד"ה בר מההוא],

---

א) שנשחטו בעזרה. תוס' שאנן. ב) דחשיב משקה מדאורייתא. אם. ג) וסתם משקין בית מטבחיא נמי שאובין הם. תוס' ב"ב סו. ד"ה מכלל. ד) מפני שזה ספק מים שאובין למקוה. תוס' ב"ב אם. ה) וליכא למימר דלאו בכולו שאוב איירי אלא כשהיה בו מים אך שהיה חסר. דריקן. תוס' אם. ו) כמו כמה דרשות דתורת כהנים. אם. ועי' תוס' הרא"ש כאן שמביא ממה דוגמאות. ז) והא לא אתי לידי חוברבה. תוס' שאנן. ח) דדומיא דמעין אמר רחמנא שהן בקרקע. תוס' ב"ב אם. ט) ויכול להטביל מחטין במעיין אפי' כל שהוא. תוס' מיר לח: ד"ה בר. י) דאי קודם לכן גם המקוה טהור ברביעית. אם. יא) דאי במים שאינם נובעים וכו' דבר הנראה לעינים שאם היו חופרים סביבות הגומא לא היו מוצאים הקרקע לח כלל אלא ודאי במעין איירי שכל דרך מבוא המים הארץ מנוקבת. תוס' הרא"ש. יב) פשיטא שאין טובלין בו אם אין בו מ' סאה במקום א' שיהיה כל גופו עולה בהן, אם. יג) וא"כ אמאי לא נקט נמי שאר כלי עץ. תוס' ר"פ. יד) (ד)נקט הני להשמיענו דאע"ג דאין להם תפוראות יש להם תורת כלי לקבל טומאה ואם נטמא תוכו נטמא גבו. אם (וגירסתו "תפולאות" במקום "תוברלות" בתוס').

בטלו במעיה. דאינן ראויין למי חטאת ואין עוד שמן עליהן. ואי אית ליה לרבי יהודה משקין בעלמא מטמאו אוכל נהי דבטלי מתורת מי חטאת לענין דלא הוי טמא אב הטומאה לטמא אדם וכלים אם משקה טמא מי ליכא עלייהו כשאר משקין לטמא בשר זה שהוא אוכל ואמאי בטלו במעיה לגמרי אפילו מלטמא בשר זה דהיינו טומאת אוכלין קלה נהי דטומאה חמורה לא מטמאו אם נגעו אדם וכלים בהן בתוך המעים דהא אין שם מי חטאת עליהן טומאה קלה כגון את הבשר לטמאו דהא משקין בעלמא נינהו ושם טומאה לא פקע מייניהו דניטמאו מחמת עצמן דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן וכי אזיל שם מי חטאת מייניהו הוו להו משקין שנגעו במי חטאת אלא ש"מ מכולהו הדר ביה וכיון דבחוץ לא מטמאו משקין אוכלין אלא מדרבנן הכא דמילתא דלא שכיחא לא גזור: **טומאה חמורה.** אדם וכלים. טומאה קלה אוכלין: **והא בשרה טמא קתני.** דלא טימא אלא את הבשר ולא תנא אדם וכלים הנוגעין בהן טמאין: **אכל טומאה חמורה.** שיהא עדיין שמן עליהן לטמא אדם הנוגע בהן לא מטמאי אר' יהודה אומר בטלו במעיה מתורת מי חטאת: **רב אשי אמר נעוצה נגמרי.** דאפי' שם משקה בעצמן ליכא עלייהו הא"ל משקה סרוח ותניא בת"כ[1] וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא פרט למשקה סרוח: ר' יוסי תלמידו של ר' עקיבא היה כדתניא ביבמות בהבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם ואלו הן ר"מ ורבי יהודה ור' יוסי ור"ש ור"א בן שמוע: **דדריש יטמא.** דכתיב גבי אוכלין טמאין יטמא ואיהו נמי דריש יטמא דכתיב גבי משקין טמאין יטמא: **בו ביום.** ביום שמינו את ר"א בן עזריה לנשיאות: **אשר יפול מהם אל תוכו.** ותניא בהכל שוחטין (חולין כד:) אע"פ שלא נגע אלא נתלה באוירו ה"ל כלי ראשון וכתיב כל אשר בתוכו יטמא[2] מחמת הכלי ה"ל אוכל שני ואינו אומר טמא אלא יטמא לדרוש ביה יטמא: **לימד על ככר שני.** דהא קרא משתעי באוכלין דכתיב בתריה מכל האוכל אשר יאכל והוא היה בתוך הכלי יטמא אלמא ככר שני עושה שלישי ואף בחולין דקרא סתמא כתיב. והא ליכא למימר דאוכלין שבו מקבלין טומאה מן השרץ דליהוי אויר כלי כמאן דמלי טומאה ויהוי אוכל ראשון דא"כ אף כלים שבאוירו יטמאו ובפרקין [כ.] מפרשינן לה בהדיא דעל כרחך שני הוא ומן הכלי הוא מקבלה שמטמא את השלישי. ואני שמעתי ככר עושה כיולא בו ואית ליה לר"ע אוכל מטמא אוכל וא"א לומר כן משום דלא אשכחן לה בהדיא וע"י הדחק נאמר וא"כ כי אקשי לעיל [יד.] והא אין אוכל מטמא אוכל ודחיק נפשיה ואוקמה מדרבנן טמא וימא כר"ע ס"ל דהא ר"ע גופיה איירי ביה והוסיף עדות על עדותו ולקמן דקאמר לא כך היה ולא מלי לדחויה אלא ע"י טעם זה לא מצינו טומאה עושה כיולא בה הרי מצינו לר"ע ועוד בהדיא אמר לקמן [ע"ב] בההוא יטמא לטמא את המשקין ולא אוכל כיולא בו: **והכא.** גבי יטמא דמשקין דקאמר רבי יוסי [טז.] דמטמא אוכל היכי דריש ליה רבי יוסי דמוקי ליה לטמא אוכל ולא לטמא משקה כיולא בו ולא כלי: **וכל משקה אשר ישתה בכל כלי.** אם היה המשקה הזה בתוכו של כלי חרס דהא עלה קאי יטמא ודריש ביה יטמא לטמא את האוכל: **לא מצינו טומאה שעושה כיולא בה.** כדאמרינן לקמן [ע"ב] דלהכי קרינא יטמא למימר דהוא טמא ואין עושה כיולא בו: **ואי ס"ד.** האי יטמא דכתיב במשקה בסיפיה דקרא לטמא משקים קאמר ויטמא דדרשא דכתיב גבי אוכל ע"כ לטמא משקה מוקמי ליה לקמיה א] דהכתיב לעיל מהאי קרא טמא הוא ואמרינן הוא טמא ואין עושה כיולא בו ומדאיצטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמאי א"כ יטמא יטמא למה לי לערבינהו ונכתבינהו כו': **ואימא.** יטמא דסיפא לטמא את הכלים ואמאי קאמר רבי יוסי [טז.] לכלים טהור: **ומה כלי.** שטימא את המשקה הזה לא יוכל לטמא את הכלי כדאמר לקמן [כ:] כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלים מיטמאים מאויר כלי חרס משקין אלו שבאין מחמת כלי אינו דין כו': **ואימא כי לא מטמאו משקין הבאים מחמת כלי.** דבהאי קל וחומר הוא דנפקא לן דאין משקה מטמא כלי אינו (אימא כי לא מטמאו משקין כלי) הני מילי משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין שנגעו בשרץ טימאוהו: ומשני

בטלו במעיה ואי סלקא דעתך מכלים הוא דהדר ביה אבל באוכלין כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה אמאי בטלו במעיה לגמרי נהי דטומאה חמורה לא מטמאו טומאה קלה מיהא ניטמאו מאי בטלו במעיה נמי בטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאו מכלל דתנא קמא סבר טומאה חמורה נמי מטמאו הא בשרה טמא קתני כולה ר' יהודה היא וחסורי מיחסרא והכי קתני פרה ששתתה מי חטאת בשרה טמא בד"א טומא' קלה אבל טומאה חמורה לא שרבי יהודה אומר בטלו במעיה רב אשי אמר לעולם בטלו במעיה לגמרי[6] משום דהוה ליה משקה סרוח ר' יוסי ורבי שמעון אומרים לאוכלין טמאין לכלים טהורים אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש רבי יוסי בשיטת ר"ע רבו אמרה דדריש יטמא יטמא[3] דתנן בו ביום דרש ר"ע[1] וכל כלי חרש אשר יפול מהם וגו' אינו אומר טמא אלא יטמא יטמא אחרים לימד על ככר שני שעושה שלישי בחולין והכא היכי דריש[2] וכל משק' אשר ישתה בכל כלי יטמא יטמא לטמא טומאת אוכלין אתה אומר לטמא טומאת אוכלין או אינו אלא לטמא טומאת משקין אמרת לא כך היה מאי לא כך היה אמר רב פפא לא מצינו טומאה שעושה כיוצא בה רבינא אמר מגופיה דקרא נמי לא מצית אמרת יטמא לטמא טומאת משקין דאי סלקא דעתך יטמא דסיפא לטמא טומאת משקין יטמא דרישא נמי לטמא טומאת משקין ניערבינהו וניכתבינהו[2] מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא תרי יטמא למה לי אלא יטמא דרישא לטמא טומאת משקין יטמא דסיפא לטמא טומאת אוכלין ואימא לטמא את הכלים ולאו ק"ו הוא ומה כלי שמטמא משקה אין מטמא כלי משקין הבאין מחמת כלי אינו דין שלא יטמאו את הכלים ואימא כי לא מטמאו משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין הבאין מחמת שרץ ה"נ דמטמאו משקין הבאין מחמת שרץ מי כתיבי ולאו

הא בשרה טמא קתני. משמע דוקא בשרה אבל אדם וכלים לא והיינו משום דנפסלו בהיסח הדעת ואם תאמר כיון דפרחה מהן טומאה חמורה אפי' טומאה קלה לא לטמאה דהא אמרי' בפ' בא סימן (נדה נא.) ובפ' טבול יום (זבחים קה.) כל שקופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר[א] שרץ וחשיב[ב] כאילו נגע בשרץ והיינו דוקא בעוד שקופו לטמא טומאה חמורה אבל כשאין ראוי כבר לטמא טומאה חמורה בעי הכשר כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין עג.) גבי בשר הפורש מאבר מן החי דלא מהני ליה[1] מה שקופו לטמא טומאה חמורה כשהיה עם אביו לשויה מוכשר כיון דלאחר שפירש ממנו אין ראוי לטמא טומאה חמורה וי"ל דשאני התם[ג] כששימש מעשה עץ שימש כדאמרינן בהעור והלוטב (שם דף קכט.) ולכך כשפירש מאביו בעי הכשר אבל מי חטאת צריך שיהו ראויין מתחלה לשתיה ומנא טומאה חמורה שלהן אינו מעשה עץ אלא מטעם שיהיו ראויין לשתיית אדם דבע"א לא היו ראויין להזאה ולכך אף כשנפסלו לא פרחה טומאת משקין:

בטלו במעיה. אבל בעודם בפיה לא בטלו אע"ג דאמרינן בנמסכת פרה (פ"ט מ"ג) דכל העופות פוסלין מי חטאת[ד] אור"י דהתם מיירי קודם קדוש ונפסלים כדפ"ה[1] בהנזקין (גיטין נג) דבעינן שתהא חיותן בכלי[ה] אז משום מלאכה[ו] [2] והכא מיירי לאחר קידוש[ד] מדחשיב להו קופו לטמא טומאה חמורה ומלאכה אינה פוסלת אחר קידוש כדתנן בנמסכת פרה (פ"ד מ"ד) מים מלאכה פוסלת בהן עד שיתן לתוכן אפר[ז] (ובסיפא) יליף לה מדכתיב למי נדה[ח] וכבר הס למי נדה[ט] ובטלו במעיה משום היסח הדעת ובתוספת' (דמקוואות פ"א) מפרש טעמ' דר"י משום דכתיב למשמרת ילאו אלו שאינם למשמרת הואיל ששתתה מהן הפרה: **לא מצינו טומאה עושה כיוצא בה.** פי' הקונט' כדדרשינן לקמן יטמא שאין טומאה עושה כיולא בה ואית ספרים דל"ג לקמן ונשון לא מצינו לא משמע כן דמשמע דמעצלמא נפקא לן ממשמעות ומפר"י לא מצינו טומאה עושה כיולא בה כדדרשינן לעיל[י] (דף יד.) מטמא הוא[יא]:

[1]) **רבינא אמר מגופיה דקרא לא מצית אמרת.** דאי ס"ד לטומאת משקין לא לכתוב אלא חד יטמא תרי זימני למה לי[יב] למעוטי שאין טומאה עושה כיולא בה: **ומה כלי שמטמא משקין.** וא"ת משקין הבאין מחמת אוכל לא יטמאו אוכל מהאי ק"ו וכן אוכל הבא מחמת משקין לא יטמא משקין וי"ל דהכא עביד שפיר ק"ו דמה כלי שאין מטמא כלי משוס שהוא קל שאינו אב הטומאה דכשהוא אב הטומאה מטמא כלי וכ"ש משקין הבאים מחמת כלי דקילי טפי אבל מה שאין אוכל מטמא אוכל היינו לפי שאין עושה כיולא בו וא"ת משקין הבאים מחמת כלי שנגע במת מנלן דלא מטמאו כלי דמק"ו דכלי לא אתי דכלי שנגע במת מטמא כלי וי"ל דהאי קרא בשרץ כתיב[יג] אבל משקין שנגעו בכלי שנגע במת לא כתיב: ולאו

ומשקה אשר ישתה בכל כלי. אם היה המשקה הזה בתוכו של כלי חרס דהא עלה קאי יטמא ודריש ביה יטמא לטמא את האוכל: **לא מצינו טומאה שעושה כיולא בה.** כדאמרינן לקמן [ע"ב] דלהכי קרינא יטמא למימר דהוא טמא ואין עושה כיולא בו: **ואי ס"ד.** האי יטמא דכתיב במשקה בסיפיה דקרא לטמא משקים קאמר ויטמא דדרשא דכתיב גבי אוכל ע"כ לטמא משקה מוקמי ליה לקמיה א] דהכתיב לעיל מהאי קרא טמא הוא ואמרינן הוא טמא ואין עושה כיולא בו ומדאיצטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמאי א"כ יטמא יטמא למה לי לערבינהו ונכתבינהו כו': **ואימא.** יטמא דסיפא לטמא את הכלים ואמאי קאמר רבי יוסי [טז.] לכלים טהור: **ומה כלי.** שטימא את המשקה הזה לא יוכל לטמא את הכלי כדאמר לקמן [כ:] כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אוכלין ומשקין מיטמאים מאויר כלי חרס ואין כלים מיטמאים מאויר כלי חרס משקין אלו שבאין מחמת כלי אינו דין כו': **ואימא כי לא מטמאו משקין הבאים מחמת כלי.** דבהאי קל וחומר הוא דנפקא לן דאין משקה מטמא כלי אינו (אימא כי לא מטמאו משקין כלי) הני מילי משקין הבאין מחמת כלי אבל משקין שנגעו בשרץ טימאוהו: ומשני

מסורת הש"ס

[6]) [נקמן כ.], [3]) חולין לג: סוטה כז:, [1]) [שמיני פרשה מ], [2]) [ויקרא יח], [3]) [מגילה אם מ"ז], [1]) מה שמיטמא לטומאה כל"ל ר"מ, [2]) [לא מצאתי שם רק בהמגרש פו: רש"י ד"ה מפני שמוצלת משמע חולין קן. אמנם ברש"י חולין ט: ד"ה אם מבואר כן להדיא], [3]) [וע"ע תוספות גיטין פו: ד"ה כל ותוס' חולין ט: ד"ה אם יכולה], [4]) [ובספרי כל"ל], [5]) ר"מ כתב שזה עם דלעיל דבור אחד,

תורה אור השלם

1. וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִשְׁבֹּרוּ: ויקרא יא לג
2. מִכֹּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

מוסף רש"י

בו ביום דרש ר"ע. במס' ברכות (כח.) אמרינן דכל היכא דתני בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה לנשיאות, שנתרבו תלמידים שנתנו רשות ליכנס לכל, שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס בהאמ"ד ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בדבר המדברים שלא פירשוה (סוטה כז:). **וכל כלי חרש אשר יפול מהם** וגו'. שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני, וכתיב יטמא (חולין לג:). **אינו אומר טמא.** כל אשר בתוכו טמא, אלא יטמא. למדדש נמי יטמא שמטמא אחרים (סוטה כז:). **לימד על ככר שני.** להכי נקט ככר לפי שהוא מלוי בתנור שהוא כלי חרס (שם) דשתה תנור ככרות בתוכו (חולין לג:). **שעושה שלישי בחולין.** וקרא סתמא כתיב (סוטה כז:) משמע בין חולין בין תרומה (חולין לג:).

מוסף תוספות

א. מים ושרץ. תוס' ר"פ. ב. (ד)בלא נגיעת שרץ. **סס.** ג. גבי בשר הפורש מן האבר בעודו מחובר לא היה ראוי לקבל טומאת אוכלין כל זמן שלא הוכשר כדמוכח וכו' גבי כששימש. תוס' הרא"ש. ד. והוא הדין בהמה וחיה. תוס' ר"פ. ה. שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש. רש"י חולין ט: ד"ה אם. ו. דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו. רש"י **סס.** ז. שנתקדשה באפר. תוס' ר"פ. ח. כלומר שמור אותו למי נדה שלא יעשה בהן מלאכה. **סס.** ט. [וגם לטעם הראשון דפסול משום] דחיותן בכלי היינו קודם קידוש דדרשינן ליה ממים חיים אל כלי. תוס' הרא"ש. י. גבי אוכל דאין מטמא אוכל. תוס' ר"פ. יא. הוא טמא [ו]אין עושה כיוצא בו טמא והה"נ דמשקין ילפינן מיניה. תוס' הרא"ש. יב. ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט לומר דאין אחד מהם עושה כיוצא בו, ומסתבר למימר דמידי דכוותיה קא ממעט. **סס.** ועי' מהרש"א כאן שפי' כן דברי התוס'. מיהו במ' רבינו דוד כתב דלהכי כתב רחמנא טמא לומר שאין טומאתו של זה, וכן בתוס' ר"פ בתוספת ביאור, ועי' מי הכ"ן. יג. וכיון דכתיב בשרץ לא אפשר למדרשה לטמא את הכלי. תוס' **שלגן.** וכיון דהאי משקה לא מטמא כלי הה"נ משקין שנגעו במת כיון דלא אשכחן בשום דוכתא שיקבל כלי טומאה אלא מאב הטומאה. תוס' הרא"ש.

קלה מיהת שהיא טומאת אוכלין תטמא, אמאי תני בטלו במעיה, ואם תאמר כי ר' יהודה הכי נמי לעולם דטומאה קלה מטמא, והא תנא קמא נמי בשרה טמא קתני, כלומר לא היא טומאת מי חטאת עצמה שהיא טומאה חמורה, אלא טומאה קלה והיא טומאת אוכלין הוא דמטמאה, ואי הכי מאי בינייהו, ואמרינן חסורי מחסרי והכי קתני, בשרה טמא טומאה קלה, אבל טומאת מי חטאת שהיא חמורה שמטמא במשא לא, דברי ר' יהודה, שר' יהודה אומר בטלו במעיה, ולעולם באוכלין ר' יהודה כר' יוסי ור' שמעון סבירא ליה. **רב אשי אמר לעולם בטלו** לגמרי, משום דהוי משקה סרוח. אמר מר ר' יוסי ור' שמעון אומרים לאוכלין טמאין כו'. אמרינן ר' יוסי ור' שמעון בשיטת ר' עקיבא אמרה שהמשקין מטמאין את האוכלין, ולא את הכלים דדריש יטמא יטמא הנוגע בו, דתנן בסוטה פרק בו ביום דרש ר' עקיבא, וכל כלי חרש וגו', [ו]כוותיה דריש הכא ר' יוסי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, האוכל הנוגע במשקה הזה יטמא, אתה אומר אוכל מיטמא מן המשקה, או אינו אלא המשקה מיטמא מן המשקה ולא האוכל מן המשקה, אמרת לא כך היה, כלומר אין טומאה עושה כיוצא בה, ומאי היא אין מיטמא משקה ממשקה, אלא האוכל הוא שמיטמא מן המשקה. **רבינא** אמר אין טומאה עושה כיוצא בה מרישא דקרא נפקא, מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא, טמא לא אמר אלא יטמא, ללמדך כי הוא טמא וגם הנוגע בו יטמא, ואי ס"ד כי האוכלין לעולם אין מיטמאין מן המשקין, וכי יטמא דכתיב הכא במשקה אשר ישתה שניהן לטמא את המשקין באו, הוה ליה לקרא למיכתב חד יטמא, תרי למה לי, אלא יטמא דכתיב באוכל לטומאת משקין, ויטמא דכתיב במשקין אשר ישתה, לטמא טומאת אוכלין. ואימא יטמא דכתיב במשקה אשר ישתה לטמא כלים הוא דאתא ולא לטומאת אוכלין. ודחינן ומה כלי המטמא את המשקה אינו מטמא כלי, שאין כלי מטמא כלי. דקיימא לן שאין טומאה עושה כיוצא בה. משקין הבאין מחמת כלי דתנינן בספרא שהכלים מטמאין את המשקין, שנאמר וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא כו' [אינו דין שלא יטמא את הכלים]. **הא תינח** משקין הבאין מחמת הכלי אין מטמאין את הכלי כדקאמרת, משקין הבאין מחמת שרץ אמאי לא יטמו את הכלי. ודחינן וכי תמצא מן התורה בפירוש כתוב שהשרץ מטמא משקין,

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומי ס"ד וכו' דהכתיב נעיל מהאי קרא. מלת נעיל נמחק וכ"ב נ"ל כתב האי קרא: